

Nowacki, Wojciech

"Bóg łaskawy. Nad "Wspólną Deklaracją o Usprawiedliwieniu"", Stanisław C. Napiórkowski, Warszawa 2001 : [recenzja]

Studia Teologiczne 20, 525-527

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stanisław C. Napiórkowski OFM Conv., *Bóg łaskawy. Nad „Wspólną Deklaracją o Usprawiedliwieniu”*, Biblioteka „WIĘZI”, Warszawa 2001, ss. 136

Podpisanie *Wspólnej deklaracji w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*, które miało miejsce w Augsburgu 31 października 1999 roku, było bez wątpienia wydarzeniem przełomowym. I chociaż stanowiło ukoronowanie długich lat niełatwego dialogu między Kościołem Katolickim a Światową Federacją Luterancką, to wydaje się, iż nie spotkało się z właściwym zrozumieniem i przyjęciem. W polskim piśmiennictwie teologicznym to doniosłe wydarzenie znalazło stosunkowo niewielki oddźwięk. Z tym większą radością należy odnotować książkę najbardziej kompetentnego w tej dziedzinie wśród polskich teologów O. Stanisława C. Napiórkowskiego. On sam ubolewa nad tym, że w naszym kraju nawet tekst tak ważnego dokumentu nie został wystarczająco udostępniony zainteresowanym. Oczywiście na ubolewaniu się nie kończy, ponieważ książka *„Bóg łaskawy. Nad „Wspólną Deklaracją o Usprawiedliwieniu”*, wydana w 2001 roku w Bibliotece „Więzi”, dobrze ten brak uzupełnia. W ostatniej części tej publikacji znajdziemy tak samą Deklarację, jaki też dokumenty jej towarzyszące, czyli Aneks zawierający jej źródła, oraz oficjalne, wspólne oświadczenie podpisane w Augsburgu 31.10.1999 r.

Całą książkę przenika głęboka radość teologa, który nosi w swym sercu miłość do Chrystusowego Kościoła i niezmierną tęsknotę za jego pełną jednością. Jest to radość kogoś, kto bardzo dobrze zdaje sobie sprawę, jak wiele dzieli jeszcze uczniów Zbawiciela, i nie robi sobie łatwych złudzeń, lecz właśnie dzięki temu może właściwie ocenić wagę każdego autentycznego kroku na drodze do jedności. W swej radości z podpisania Deklaracji ojciec Napiórkowski ma świadomość pewnego osamotnienia. Jak sam pisze, wielu katolików i luteran nie podzielało radości z ekumenicznego zbliżenia dopatrując się w tym wydarzeniu nawet niebezpieczeństwa zdrady własnej tożsamości kościelnej (por. s. 79). Tym bardziej konieczne staje się przybliżenie wierzącym, tak katolikom jak i luteranom, treści i znaczenia tego dokumentu, oraz ukazanie skutków jego przyjęcia przez Kościoły.

Pierwsza część książki zatytułowana: „Od sporów do dialogu wokół usprawiedliwienia” syntetycznie ukazuje istotę konfliktu, który podzielił chrześcijan w dobie Reformy. Franciszkański teolog, długoletni uczestnik dialogu pomiędzy katolikami i luteranami, umiejętnie objaśnia korzenie katolicko-luteranckiej teologicznej polemiki wokół nauki o usprawiedliwieniu, obficie korzystając z tekstów źródłowych i przystępnie je komentując. Następnie wprowadza czytelnika w „ekumeniczną pielgrzymkę”, ukazując te etapy i wydarzenia, które stopniowo doprowadziły do przyjęcia wspólnej Deklaracji. Dzięki temu historycznemu wprowadzeniu zagadnienie staje się przystępne nawet dla osób nieobeznanych z tematyką ekumeniczną.

Autor przybliży z kolei treść samej Deklaracji, zbierając syntetycznie te elementy nauki o usprawiedliwieniu, które są wspólne dla obu Kościołów. Ten swoisty „protokół zbieżności” pozwolił Kościołom uznać, że szesnastowieczne wzajemne potępienia nie odnoszą się do dzisiejszych Kościołów, jeśli przyjmują naukę o usprawiedliwieniu zawartą w Deklaracji. Ojciec Napiórkowski pokazuje, jak duch dialogu pozwolił przezwyciężyć nastawienie polemiczne do tego stopnia, że kościoły uznały za wspólną naukę to, co w XVI w. stało się kością niezgody.

Z wielką przejrzystością pokazał nasz ekumenista również to wszystko, co w nauce o usprawiedliwieniu różni jeszcze katolików i luteran. Chodzi tu przede wszystkim o odmienną, ukształtowaną przez stulecia, wzajemność teologiczną i odmienne rozłożenie akcentów. Ojciec Napiórkowski jasno pokazuje, że rozumienie takich zagadnień, jak współpraca człowieka z łaską, zasługa, natura i skutek usprawiedliwienia, nie dzieli Kościołów, uznających wzajemnie uprawnioną odmienną. Autor nie ukrywa jednak, że pozostające różnice to nie tylko kwestia „odmiennego rozkładu akcentów” różnego sposobu wyrażania się” (por. s. 37)

Wiele uwagi poświęca O. Napiórkowski Aneksowi do Deklaracji, który jak przekonujemy się, zrodził się z bardzo odpowiedzialnego potraktowania różnic w pojmowaniu nauki o usprawiedliwieniu i zawiera między innymi kluczowe dla całej sprawy sformułowanie: „Składając podpis pod tym aktem, Kościół Katolicki i Światowa Federacja Luterska potwierdzają, że akceptują w całości *Wspólną deklarację w sprawie nauki o usprawiedliwieniu*”. Jak podkreśla autor, to właśnie zdanie stanowi zwieńczenie ogromnego wysiłku ekumenicznego i określa jego owoc.

„Bóg łaskawy” nie ogranicza się do rysu historycznego i zachwyty nad tym, co osiągnięto. Autor stawia wyraźne pytanie: „co dalej?” i stara się przedstawić bardzo konkretne zadania płynące z faktu podpisania Deklaracji. Przede wszystkim zwraca uwagę, że już same dokumenty zawierają konkretne wskazania, między innymi o potrzebie pogłębionych studiów biblijnych na temat usprawiedliwienia czy też znalezienia nowego sposobu wyrażania wiary w usprawiedliwienie komunikatywnego dla współczesnego człowieka. Ponadto O. Napiórkowski postuluje między innymi wydanie wspólnego listu pasterskiego przez zwierzchników kościoła katolickiego i luterskiego w Polsce, rewizję podręczników i oczyszczenie ich z polemicznego przypisywania drugiej stronie poglądów, które w istocie są karykaturą autentycznej doktryny. Ciekawa jest także propozycja wymiany wykładowców między uczelniami teologicznymi prowadzonymi przez poszczególne Kościoły.

Kolejny rozdział omawianej książki nosi tytuł: „Usprawiedliwienie: Chrystus zawsze sam i nigdy sam.” Autor podejmuje w nim zagadnienie zasad podstawowych dla protestanckiej teologii usprawiedliwienia: *sola gratia, sola fides, sola Scriptura, solus Christus*, które przez wieki stanowiły znak rozpoznawczy protestantyzmu. W przekonaniu autora przyjęcie De-

klaracji każe spojrzeć na te zasady w nowym świetle – można powiedzieć, że należą one także do teologicznego dziedzictwa katolickiego. Autor zajmuje się bliżej zasadą *solus Christus*, w przekonaniu, że stanowi ona syntezę pozostałych. Chodzi tu rzecz jasna o katolickie rozumienie tej zasady. W tym celu autor odwołuje się do współczesnych studiów nad dokumentami soboru Trydenckiego, do propozycji współczesnych teologów katolickich i nauczania dokumentów Magisterium. Wykazuje, że *solus Christus* w niczym nie zagraża znaczeniu Kościoła, jako że jedyny Pośrednik dokonuje zbawienia, angażując do tego dzieła stworzenia.

W końcu znajdujemy rozdział o zaskakująco brzmiącym tytule: „Usprawiedliwić Wspólną deklarację o usprawiedliwieniu”. Dostrzegamy tu, z jaką powagą i odpowiedzialnością traktuje O. Napiórkowski trudności w recepcji Deklaracji, jakie pojawiły się po obu stronach. Według autora, zastrzeżenia wysuwane pod adresem Deklaracji ujawniają brak zrozumienia samej istoty ekumenizmu. Droga ku coraz pełniejszej jedności wyznawców Chrystusa domaga się pokornej rezygnacji z przypisywania sobie czy swemu Kościołowi tej pełni prawdy, którą jest sam Chrystus. W przekonaniu O. Napiórkowskiego, trudności, jakie napotyka recepcja Deklaracji, ujawniają konieczność głębszego rozumienia owej „symfoniczności prawdy”, o której pisał Hans Urs von Balthasar.

Niepozornie wyglądająca książka „Bóg łaskawy” zasługuje na uwagę tych wszystkich, którym drogie jest zagadnienie jedności chrześcijan. Połączenie iście franciszkańskiej prostoty z najwyższą kompetencją teologa ekumenisty sprawia, że ta publikacja stanowi cenną pomoc w studiach charytologicznych i ekumenicznych.

Ks. Wojciech Nowacki

Klaus Seybold, *Studien zur Psalmenauslegung*, W. Kohlhammer, Stuttgart-Berlin-Köln, 1998, ss. 319.

Książka Profesora Klaus Seyborda, wykładowcy Starego Testamentu na Uniwersytecie w Basel, stanowi interesujące, egzegetyczno-teologiczne studium wybranych psalmów. Autor dzieła, w oparciu o tekst oryginalny, uwzględniając główne zasady krytyki tekstu i hermeneutyki biblijnej, w sposób naukowy a zarazem przystępny dla czytelnika, poddaje szczegółowej analizie psalmy 16, 29, 58, 62, 76, 90, 104, 41. Autor wykazał się dobrą znajomością metod stosowanych we współczesnej egzegezie biblijnej, zwłaszcza, gdy chodzi o metodę synchroniczną, do której podporządkowana jest metoda analizy semiotycznej zwana niekiedy strukturalną.